

Medicina d'Occitània

THÉOPHILE ROUSSEL (1816-1903), METGE I POLÍTIC, PROPULSOR DE LLEIS DE SALUT PÚBLICA

Jacint Corbella i Corbella

Acadèmic numerari.

A Mende, capital del departament de la Lozère, un del cinc departaments del Lleugadoc-Rosselló, hi ha una estàtua de Théophile Roussel. A París, en el centre, a l'avinguda Denfert-Rochereau, cantonada amb la de l'Observatoire, hi ha un monument molt gran, dedicat a Théophile Roussel. De nissaga de metges, va exercir durant bastants anys com a metge rural, en un medi agrest, a l'antiga regió del Gavalda (Gevaudan), integrada principalment des del 1790 en el departament de la Lozère. I també va exercir com a diputat i senador a París, durant una part llarga de la seva vida.

PRIMERS ANYS

Va néixer a Saint-Chély d'Apcher, poble situat a una alcària de mil metres, entre boscos, i que ara té uns 5000 habitants, el 27 de juliol de 1816. El seu pare (Paulin) i el seu avi ja eren metges a la zona. Per banda de la mare estava relacionat amb una família, els Gaillardon, amb dedicació a la política local. Com que el lloc no era pas massa apte per a estudiar una carrera com la de metge, el van enviar a 13 anys a París, primer al Collège Stanislas i després a la facultat de medicina.

Va estar a la Salpêtrière, i més tard a l'Hôpital Saint-Louis, on sota la direcció del professor Gilbert va fer un treball "*Histoire d'un cas de pellagre observé à l'hôpital Saint-Louis*" que presentà com a tesi (1842). Aquest era l'hospital on Alibert havia impulsat el desenvolupament de la dermatologia francesa. Poc abans havia fet un estudi biogràfic sobre el papa Urbà V (1362), del temps del papat a Avinyó, que també havia nascut al Gavalda. Aleshores encara va fer algun altre treball de medicina "*De la valeur des signes physiques dans les maladies du coeur*" (1847), i un altre sobre patologia professional "*Recherches sur les maladies des ouvriers employés à la fabrication des allumettes chimiques*" (1847). Ja hi ha doncs una preocupació per temes de salut pública.

Igualment va començar a dedicar-se a la política, i a més d'intervenir en les institucions locals, va ser diputat, en temps de la segona República, la que va venir després de la revolució de 1848. Però el cop d'estat de Lluís Napoleó, restaurador de l'imperi, va fer que deixés la política i durant gairebé vint anys, de 1851 a 1870, es

va dedicar molt més a la medicina rural i a la política local. Sempre va estar en els rengles dels republicans, i així l'octubre de 1873 va manifestar-se clarament contra la proposta de restauració monàrquica.

DIPUTAT I SENADOR DE LA TERCERA REPÚBLICA.

Amb la tercera república va tornar a ser representant del districte de Floreac, departament de la Lozère, primer com a diputat en el parlament de París, de 1871 a 1879, i després com a senador, de 1879 fins a la seva mort el 1903. Va tenir una activitat molt important en la promoció d'algunes lleis relacionades amb temes de protecció social, alguns molt directament relacionats amb la medicina. Això és el que va fer que la seva activitat tingués una gran transcendència social i fos molt reconeguda. Aleshores arribà la gran projecció de Roussel, que justifica la seva estàtua de París, l'existència de centres que porten el seu nom, i el recordatori del centenari de la seva mort, amb actes al seu departament i a París, fins i tot al propi senat. Els treballs més importants, aquesta vegada com a impulsor polític, destaquen com a mínim en quatre línies.

LA SEVA OBRA MÈDICO-SOCIAL

Una de les primeres fou la de *lluita contra l'alcoholisme*. Fou autor d'un projecte de llei per a la repressió de l'alcoholisme en llocs públics. Roussel, recolzat per la seva posició com a diputat, va fer votar la llei de 23 de gener de 1873, que volia reprimir l'etilisme en els llocs públics i reduir la progressió de l'alcoholisme entre la població, que era un mal social important. Fins i tot cirurgians com Verneuil, des de l'Acadèmia de Medicina, avisaven que les intervencions en alcohòlics eren més complicades i s'agreujava el pronòstic. Ara bé els resultats de la llei van ser minsos, probablement perquè es va aplicar poc. La societat en conjunt estava poc preparada, era poc conscient, del mal que feia el consum de begudes alcohòliques.

La segona, la que va tenir més repercussió, fou la seva actitud convençuda per a defensar els nens, els *drets de la infància*. Fou un precursor a França en aquesta visió. La seva dedicació al tema va ser continuada. Va tenir diverses intervencions que foren decisives

des de les dues cambres del Parlament. El 1874 va fer el "*Rapport fait au nom de la commission chargée d'examiner la proposition de loi relative à la protection des enfants du premier âge et en particulier des nourrissons*". Aquesta llei va ser aprovada el 23 de desembre de 1874 i fou coneguda com a "*loi Roussel*". També, el 1882, des del senat, l'informe sobre els orfelinats i altres establiments de caritat dedicats als infants. Igualment un informe sobre la protecció i educació dels nens abandonats i maltractats en diversos països d'Europa i Amèrica. I encara també sobre l'educació en medi correccional, i la limitació del treball dels nens.

El 1895 es va inaugurar, prop de París, un centre per a recollir el menors delinqüents, que poc més tard es va convertir en escola de prevenció de nens amb problemes de disciplina. El centre va rebre el nom de Théophile Roussel. Va anar modificant l'orientació i durant uns anys tingué principalment una funció d'escola professional, acollint 320 nens. Després fou un institut mèdic pedagògic. El 1967 es va destinar principalment a centre de Psiquiatria Infantil, després centre especialitzat en Psiquiatria Infanto-juvenil. S'amplià a tota la psiquiatria i ara és el "*Centre Hospitalier Théophile Roussel*", amb una visió assistencial més àmplia, d'hospital regional.

La tercera línia, a seguit de l'anterior, va ser sobre les presons. Calia fer una tasca preventiva des de la infància. Roussel fou un dels creadors i president de la "*Société générale des prisons*".

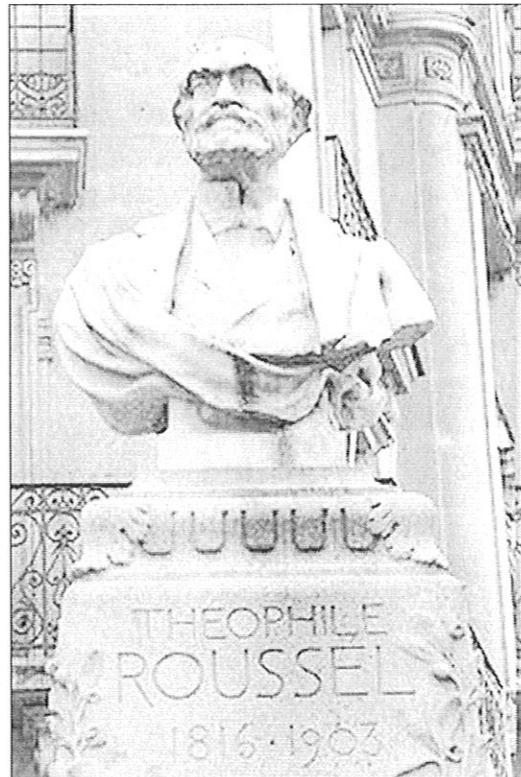
La quarta va tenir com a punt més important l'organització de l'assistència mèdica gratuïta per a les persones indigents. Tots aquests aspectes van fer que l'any 1891 fos elegit membre de l'Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques. Abans, des del 1872, ja era membre de l'Acadèmia de Medicina. En els últims anys era una personalitat de gran prestigi i quan va fer vuitanta anys, el 1896, fou objecte d'un homenatge excepcional a la Sorbona.

EL MONUMENT DE PARÍS

Roussel va morir al seu castell d'Orfeuillette a Albaret-Sainte-Marie, a la seva Lozère nadiua, el 27 de setembre de 1903, quan ja tenia vuitanta-set anys. Va deixar a la seva ciutat, Saint-Chély, l'edifici familiar, que fou després alcaldia; una biblioteca de cinc mil volums, i diners que van permetre edificar l'hospital-hospici Théophile Roussel. Ja s'ha apuntat que té una estàtua molt gran a París, al districte 14, prop de l'Observatoire. Es va inaugurar l'any 1906, i està feta per l'escultor Jean B. Champoul. A més del bust que hi ha al cap de munt, té un pilar ben gran, i al seu davant la figura d'una mare amb dos nens.

Théophile Roussel (1816-1903)

Bust de l'estàtua a París